

1

Gasēna, Francijas dienvidi, 1998. gada pavasaris

Emīlija manīja, ka tvēriens pie viņas rokas atslābst, un palūkojās lejup uz māti. Šķita, ka reizē ar Valerī ķermeni pametošo dvēseli no tā aizplūst arī sāpes, kas bija sašķobījušas aizgājējas vaibstus, un izvārgušajā sejā Emīlija spēja no jauna saskatīt mātei reiz piemītušo skaistumu.

– Viņa ir mūs atstājusi, – nomurmināja ārsts Filips, kaut tas jau tāpat bija skaidrs.

– Jā.

Emīlija dzirdēja, kā aiz muguras dakteris skaita lūgsnu, bet neizjuta vēlmi viņam pievienoties. Viņa mēmā izbrīnā noraudzījās miesā, kas lēnām ieguva pelēcīgu nokrāsu, – tas bija viss, kas palicis no būtnes, kura trīsdesmit gadus bija ietekmējusi viņas dzīvi.

Emīlija instinktīvi vēlējās māti atmodināt, jo pāreja no dzīvības uz nāvi – ņemot vērā Valerī de la Martinjēras dabas doto sparū – bija grūti aptverama.

Viņa īsti nesaprata, ko just. Pēdējās nedēļās viņa šo brīdi savā prātā bija iztēlojusies jau neskaitāmas reizes. Emīlija novērsās no tikko mirušās mātes sejas un paskatījās laukā uz mākoņu gubām – tās peldēja debesu zilgmē gluži kā saputots olbaltums. Caur atvērto logu varēja saklausīt attālu cīruļa dziesmu, kas vēstīja pavasari.

Lēni piecēlusies – kājas bija stīvas pēc garās pie mātes gultas nomodā pavadītās nakts –, viņa piegāja pie loga. Agrajam rītam nebija ne mazākā pagājušo stundu smaguma. Kā jau katrreiz saullēktā, daba, piesakot jaunu dienu, ar maigiem Provansas umbras, zaļajiem un debeszilajiem toņiem bija radījusi svaigu gleznu. Pāri

terasei un franču dārzam Emīlija vērās uz viļņotajiem vīnadārz-
ziem, kas pletās ap māju, cik vien tālu sniedzās skatiens. Šī krāšņā
ainava bija palikusi nemainīga jau vairākus gadsimtus. *Château de
la Martinières* bija bijis viņas bērnu dienu patvērums, vieta, kur
valdīja miers un drošība, tās rāmums neizdzēšami bija ierakstījies
katrā viņas smadzeņu šūnā.

Un nu tas piederēja viņai – kaut gan to, vai pēc mātes finan-
siālajām pārmērībām vēl bija kas atlicis nama uzturēšanai, Emīlija
nezināja.

Klusumu pārtrauca ārsta balss. – Emīlijas jaunkundz, es atstāšu
jūs vienu – lai varat atvadīties. Nokāpšu lejā aizpildīt nepieciešamos
dokumentus. Man ļoti žēl, – viņš piebilda un, viegli paklanījies,
pameta istabu.

Un man... vai man ir žēl...?

Doma urbās Emīlijas prātā. Viņa aizgriezās no loga un atkal ap-
sēdās uz krēsla, mēģinot rast atbildes uz daudzajiem mātes nāves
radītajiem jautājumiem – vajadzēja pieņemt lēmumu, sakārtot kon-
fliktējošo emociju ailes, formulēt savu galīgo attieksmi. Tas, pro-
tams, šķita neiespējami. Sieviete, kas gulēja tik saviļņojoši rāmi
un nekustīgi – tagad pavisam nevainīga, bet ar tik neizprotamu
attieksmi dzīves laikā –, vienmēr raisīs viņā sarežģītas izjūtas.

Valerī bija dāvājusi meitai dzīvību, bija Emīliju barojusi, apgēr-
busi un nodrošinājusi jumtu virs galvas. Un nekad netika viņu pē-
rusi vai kā citādi izrādījusi cietsirdību.

Viņa vienkārši nebija likusies par meitu ne zinis.

Valerī bija bijusi – Emīlija meklēja īsto vārdu – neieinteresēta.
Liekot savai meitai justies neredzamai.

Emīlija pastiepa roku un uzlika to mātes plaukstai.

– Tu mani neredzēji, mamā... tu neredzēji...

Emīlija ar sāpēm bija atskārtusi, ka viņas piedzimšana bijusi
vien negribīga nodeva vajadzībai pēc de la Martinjēru dzimtas man-
tinieka, vairāk pienākums, nevis mātišķa vēlme pēc bērna. Un, ne-
pieciešamā vīriešu kārtas pēcnācēja vietā tiekot pie “mantinieces”,
Valerī zaudēja jebkuru interesi. Pārāk veca, lai ieņemtu vēl kādu
bērnu – Emīlija mātei piedzima viņas auglīgā perioda pašās beigās,

četrdesmit trīs gados –, Valerī ar plašu vērienu bija turpinājusi savu dzīvi kā viena no Parīzes šarmantākajām un krāšņumu mīlošākajām viesību rīkotājām. Emīlijas piedzimšanai un klātbūtnei mājās viņa bija pievērsusi tādu pašu uzmanību kā jaunam jau esošā čivavu sunīšu trijotnes papildinājumam. Līdzīgi mazajiem dzīvnieceņiem, Emīlija tika atgādāta no bērnistabas un izrādīta sabiedrībai, kad tas atbilda mātes noskaņojumam. Sunīši vismaz varēja baudīt cits cita kompāniju, Emīlija prātoja, bet viņai savus garos bērnības gadus nācās aizvadīt pilnīgi vienai.

Par labu nenāca arī tas, ka viņa pārsvarā bija mantojusi de la Martinjēru iezīmes, nevis mātes slāvisko senču maigo, gaišo smalkumu. Emīlija bija padrukns bērns, viņas melnīgsnējā āda un biezie, sarkanbrūnie mati, ko īsi apgriezta ik pēc sešām nedēļām un kas smagā vilnī krita virs tumšajām uzacīm, bija iedzimta dāvana no tēva Eduāra.

– Es dažreiz skatos uz tevi, dārgā, un nespēju noticēt, ka es varētu būt dāvājusi tev dzīvību! – māte bija teikusi kādā no savām tik retajām bērnistabas apciemojuma reizēm pirms došanās uz operu. – Labi, ka vismaz acis tev ir manējās.

Dažkārt Emīlijai gribējās izraut savus tumšzilos redzokļus un aizstāt tos ar silti gaišbrūnajām tēva acīm. Esošās, viņasprāt, neiederējās viņas sejā, turklāt, ielūkojoties spogulī, viņa katrreiz saskatīja māti.

Emīlijai bieži šķita, ka viņa ieradusies pasaulē bez jebkāda talanta, kas varētu māti iepriecināt. Trīs gadu vecumā, aizvesta uz baleta nodarbībām, Emīlija atklāja, ka viņas ķermenis nekādi nespēj ielauzīties vajadzīgajās pozās. Kamēr pārējās meitenītes kā tauriņi viegli spurdza pa studiju, viņa ar mokām spēja saglabāt līdzsvaru. Viņas mazās, platās pēdiņas bija radušas stingri stāvēt uz zemes, un ikviens mēģinājums tās atraut no turienes beidzās ar neveiksmi. Klavierstundas izrādījās tikpat nesekmīgas, un arī dziedāt viņa nespēja – trūka muzikālās dzirdes.

Emīlijas augumam nepiestāvēja arī sievišķīgās kleitas, uz kuru apvilksanu māte uzstāja, ja saviesīgais vakars bija paredzēts smalkajā rožu dārzā aiz viņu Parīzes mājas – Valerī iecienītākajā viesību

rīkošanas vietā. Nosēdināta stūrī uz krēsla, Emīlija ar apbrīnu nopētīja elegantās, apburošās un skaistās sievietes, kas viesu vidū slīdēja ar tik profesionālu iznesību. Mātes svinībās Parīzē un vasarā arī lauku mājās Gasēnā Emīlija jutās neērti, kā ar sapītu mēli. Nelaimīgā kārtā no mātes viņa nebija mantojusi arī tās sabiedriskumu un nepiespiesto izturēšanos.

Tomēr cilvēkam no malas varētu šķist, ka viņai bijis viss. Pasa-kaina bērnība, dzīve greznā Parīzes namā, dižciltīga ģimene, kuras saknes sniedzas gadsimtiem tālā senatnē, turklāt gadu gaitā iekrātā bagātība pēc kara bija palikusi neskarta – šis bija scenārijs, par kuru daudzas franču meitenes varēja tikai sapņot.

Labi, ka viņai vismaz bija viņas mīļotais papā. Lai arī viņš meitai neveltīja vairāk laika kā mamā – tur vainīga apsēstība ar retu grāmatu kolekcionēšanu (tās viņš glabāja lauku īpašumā) –, brīžos, kad Emīlijai tomēr izdevās piesaistīt tēva uzmanību, viņš tai sniedza savu mīlestību un pieķeršanos, pēc kā viņa tik ļoti ilgojās.

Kad viņa piedzima, tēvam bija jau sešdesmit gadu, un šo pasauli viņš atstāja, kad Emīlijai bija četrpadsmit. Viņu kopā pavadītās stundas bija retas, bet Emīlija saprata, ka savas personības izaugsmei no tēva guvusi daudz. Eduārs vienmēr bija rāms un prātīgs un deva priekšroku savām grāmatām un lauku mājas mieram, nevis mātes pastāvīgi saaicinātajam paziņu pūlim. Emīlijai vienmēr bijis jādodomā, kā var iemīlēties divi tik pretējas dabas cilvēki. Taču izskatījās, ka Eduārs dievina savu gados jaunāko sievu, viņš nekad nepārmeta viņai izšķērdīgo dzīvesveidu, kaut arī pats mīlēja pieticību, un lepojās ar viņas pievilcību un popularitāti uz Parīzes sabiedriskās dzīves skatuves.

Bieži vien, kad vasarai pienāca beigas un Valerī un Emīlijai bija laiks atgriezties Parīzē, meita lūdza tēvam atļauju palikt.

– Papā, man ļoti patīk te, laukos, pie tevis. Un ciemā ir skola... Es varētu apmeklēt to un pie reizes pieskatīt arī tevi, jo vienam šeit noteikti ir skumji.

Eduārs sirsnīgi papliķēja viņas zodu un noliedzoši papurināja galvu. – Nē, mazā. Lai cik ļoti es tevi mīlētu, tev jādodas uz Parīzi,

lai mācītos skolā un apgūtu arī to, kā kļūt par tādu dāmu, kāda ir tava māte.

– Bet, papā! Es negribu braukt pie mamā, es gribu palikt te, pie tevis...

Un tad, kad viņai palika trīspadsmit... Mirkšķinot acis, Emīlija pūlējās aizgānīt pēkšņi sariesušās asaras – viņa vēl aizvien nespēja domās atgriezties pie tā brīža, kad mātes vienaldzība pārtapa noliegumā. Tas atstāja sekas uz visu viņas turpmāko dzīvi.

– Kā gan tu varēji neredzēt, kā tev varēja nerūpēt, kas ar mani notiek, mamā? Es taču biju tava meita!

Negaidīta Valerī plakstiņa noraustīšanās lika Emīlijai bailēs sarauties. Ja nu māte vēl aizvien bija dzīva un bija dzirdējusi viņas nupat izteiktos vārdus? Iemācījusies atpazīt simptomus, Emīlija tvēra pēc Valerī rokas. Pulsa nebija. Šīniecīgā kustība droši vien bijusi tikai pēdējā muskuļu dzīvības zīme, tiem atmirstot.

– Es centīšos tev piedot, mamā, mēģināšu tevi saprast. Bet tagad es vēl nespēju pateikt, vai sēroju par tavu nāvi. – Emīlija manija, ka elpa kļūst stīva – aizsargreakcija pret sāpēm, izrunājot šos vārdus skaļi. – Es tevi tik ļoti mīlēju, tā centos tev izpatikt, lai iegūtu tavu mīlestību un uzmanību, lai sajostos... tevis cienīga meita! Ak Dievs, es taču darīju visu! – Emīlijas plaukstas savilkās dūrēs. – Tu biji mana *māte!*

Pašas atbalss plašajā guļamistabā lika viņai aprauties. Viņa cieši pavērās Martinjēru dzimtas vāpēnī, kas pirms divsimt piecdesmit gadiem bija uzgleznots uz masīvā gultas galvgaļa. Nu jau pabalējuši, tur bija redzami divi cīņā satikušies mežakuļi, kurus apņēma ziedu vija, bet apakšā novietotais moto “Uzvara augstāk par visu!” bija tikko salasāms.

Emīlija spēji nodrebēja, lai gan telpā bija silti. Apkārt valdošais klusums bija apdullinošs. Reiz dzīvības tik pārpilnais nams nu vairs bija tikai tukša čaula, kurā mita vienīgi pagātne. Viņa palūkojās uz savas labās rokas mazo pirkstiņu ar zīmoggredzenu, kurā arī bija iestrādāts miniatūrs dzimtas ģerbonis. Viņa bija pēdējā no de la Martinjēriem.

Emīlijas plecus pēkšņi nospieda smagā atbildība par gadsimtiem seno, plašo un dižciltīgo dzimtu, kas skumjā veidā bija sarukusi

līdz vienai trīsdesmitgadīgai, neprecētai bezbērnu sievietei. Ģimene bija pārcietusi simtiem postošu, nežēlīgu gadu, bet laikposmā, kas ietvēra Pirmo un Otro pasaules karu, bija izdzīvojis tikai viņas tēvs.

Vienīgais labums – nebija sagaidāma ierastā cīņa par mantojumu. Novecojušā Napoleona laika likuma dēļ vecāku namu vienlīdzīgās daļās mantoja visi brāļi un māsas. Netrūka ģimeņu, kuras gandrīz līdz iznīcībai noveda kāds no bērniem, atteikdamies piekrist īpašuma pārdošanai. Nožēlojami, bet šajā gadījumā *les héritiers en ligne directe** bija viņa viena pati.

Emīlija nopūtās. Par pārdošanu viņa varēs prātot, bet domas par to bija jāatliek uz citu dienu. Tagad bija laiks teikt ardievas.

– Dusi mierā, mamā. – Viņa ar lūpām viegli pieskārs pelēcīgajai mātes pierai un tad pārmeta krustu. Gurdī piecēlusies no krēsla, Emīlija izgāja no istabas, stingri aizvērdama aiz sevis durvis.

* Tiešā mantiniece (*šeit un turpmāk tulk. no franču val., ja nav norādīts citādi*).